

„A Bocskai felkelés mérlege: a bécsi és zsitvatoroki béke”

A Debreceni Egyetem Történelmi Intézete, a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Bocskai Munkabizottsága – az Ady Akadémia közreműködésével – rendezett nemzetközi konferenciát a fenti címmel a Debreceni Egyetemen. A kétnapos rendezvény (2006. szeptember 14–15.) a Hajdú-Biharban 2004 óta zajló – a Bocskai István mozgalmahoz kapcsolódó – tudományos eseménysorozat zárómomentumának tekinthető. A konferencia megszervezését a Debreceni Egyetem, a DE Bölcsészettudományi Kara, a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat, Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata, a Magyar Tudományos Akadémia Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottsága, a Habsburg Történelmi Intézet és a Kölcsey Ferenc Megyei Közművelődési Intézet támogatta. A résztvevők elsősorban a hazai kutatók közül kerültek ki, de a szomszédos országokból is érkeztek – többségükben magyar anyanyelvű – előadók.

A rendezvényt Gyula Ferencné, a Bocskai Munkabizottság elnöke, és Kósa Lajos polgármester köszöntője nyitotta meg.

A konferencia résztvevői hét szekcióban tartották előadásait. Péter Katalin (Budapest) a vallásügy, a vallási türelem hangsúlyozásának fontosságára hívta fel a figyelmet, ami a bécsi béke egyik jelentős eredménye volt. Jozef Bad’urik (Pozsony) a 17. századi cseh és magyar Habsburg-ellenes törekvések párhuzamaira világított rá előadásában.

A Bocskai család címerének változásait mutatta be Gyulai Éva (Miskolc) az államcímberbe való beemelései, párhuzamot vonva a későbbi fejedelmek címerhasználatá-

val is. Előadását képekkel gazdagon illusztrált vetítés kísérte, melynek során a különböző erdélyi érmek mellett eddig ismeretlen pecsétábrákat is bemutatott. Rokay Péter (Újvidék) felszólalásában Bocskai István koronájának eredetére kereste a választ, míg Kónya Péter (Eperjes) Bocaius kassai főbíró életének és munkásságának bemutatására vállalkozott.

Az erdélyi fejedelemség két nagyhatalom közti lehetőségeit, a „szuverenitás korlátai”-t ismertette Oborni Teréz (Budapest). A városok és Bocskai kapcsolatához nyújtott újabb adalékokat Jeney-Tóth Annamária (Debrecen), aki széleskörű vizsgálatait ismertette a városok hozzájárulásáról a fejedelmi udvartartáshoz, mindehhez képek vetítése társult. Érdekes témában, a „Székely nemesi karrierlehetőségek Bocskai korában” címmel tartott előadást Balogh Judit (Miskolc).

A hajdúvárosok népességének mobilitásáról érkezett Orosz István (Debrecen), míg Nyakas Miklós (Hajdúböszörmény) „Bocskai kiváltságainak érvényessége, különös tekintettel a hajdú adományokra” címmel tartott előadást. Ezt követően Gebei Sándor (Eger) a hajdú és a kozák kiváltságok összehasonlításáról beszélt, a katonai szolgálatot teljesítő társadalmi csoportok kiváltságainak komparatív vizsgálata mindaddig ugyanis elmaradt.

A konferencia második napja Bitskey István (Debrecen) „A Bocskai-Apológia előtörténete” című érdekes előadásával kezdődött. A kolozsvári Sipos Gábor és Szabó András (Budapest) Bocskai alakjának egyháztörténelmi értékeléséről érkezett, míg

Szabadi István (Debrecen) a református egyház kormányzatának a bécsi békét követő változásait mutatta be.

„A Habsburgok és a bécsi béke” című referátumában Barta János (Debrecen) a 17. század eleji európai viszonyok ismertetésével világította meg a Bocskai felkelést lezáró béke körülményeit. Papp Klára (Debrecen) előadásában a rendi vélemények alakulását kísérte végig a békekötés folyamán lezajlott tárgyalások során. Ezután Bársony István (Debrecen) a Bocskai István-féle és a későbbi Habsburg-ellenes erdélyi mozgalmakat lezáró békék közötti párhuzamok felvázolására vállalkozott. Varga J. János (Budapest) a „Bocskai felkelés és a török magyarországi politikája” címmel tartott előadást.

A konferencia utolsó szekciójában kaptak helyet a tizenöt éves háborút lezáró zsitvatoroki békéhez kapcsolódó előadások, így Zachar József (Budapest–Eger) beszámolója, amely a Habsburg–oszmán hosszú háború

történetét taglalta; Papp Sándor (Budapest–Szeged) a zsitvatoroki béke körülményeire világított rá, mindezt képek vetítésével színesítette. A béke korabeli propagandában való megjelenését ismertette G. Etényi Nóra (Budapest), végezetül Czigány István (Budapest) vetítéssel egybekötött előadása hangzott el, „A törökellenes védelmi rendszer újjászervezése a zsitvatoroki béke után” címmel.

Az elhangzott előadásokkal kapcsolatos kérdések megválaszolására a szekcióülések végén megtartott viták nyújtottak lehetőséget. A konferencia zárásaként a szervezők nevében Papp Klára, a Debreceni Egyetem Történelmi Intézetének igazgatója értékelte röviden az eseményeket és mondott köszönetet a résztvevőknek.

2006 végére a konferencia színes előadásainak anyaga önálló kötetbe szerkesztve, nyomtatott formában is eljut az érdeklődő nagyközönséghez.

Szálkai Tamás

VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus Debrecen, 2006. augusztus 22–26.

Talán bátran kijelenthetjük, hogy a hungarológia vagy a tágabb értelmű magyarságtudomány történetének rendszerváltást követő szakaszában újabb mérföldkövet jelenthet az az ötnapos találkozó, melyet a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság és a Debreceni Egyetem rendezett meg ez év augusztus 22. és 26. között. Kitüntetett pillanat volt ez a városnak (még ha nem is teljesen véletlen a választott időpont), hisz nem minden jelentőség nélküli, hogy az 1956-os forradalom 50. évfordulóján és az Európai Unióhoz való csatlakozást követően elsőként épp Debrecen adhatta otthont a VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszusnak.

Az öt évenkénti nagyszabású fórumok sorában a hungarológia történetileg változó fogalma bizonyára újabb jelentést vett most

magára, hisz immár az Európai Unió tagállamaként és a kikerülhetetlen globalizáció szereplőjeként vagy elszenvetőjeként kell újraértelmezni a magyarságtudományt. Az ötnapos kongresszus azt sejtette, hogy a hungarológia egyre inkább interdiszciplináris tudomány, amely minden olyan kutatást magába integrál (legyen az nyelvészet, történelem-, irodalom-, néprajztudomány, filozófiai, képzőművészeti, filmművészeti vagy zenetörténeti kutatás), amely a magyar nemzet sajátosságainak vizsgálatára irányul.

Mindig rendkívül fontos esemény a hungarológusok efféle nagy találkozója, hisz ez az az alkalom, amikor egyszerre érvényesülhet a magyarságot szemlélő hármas perspektíva: az anyaországbelieké, a szomszédos országokban vagy más országokban élő magyaroké és a nem magyar nemzeti-